

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Дмитренка Сергія Олександровича
«Двосимвольні системи кодування чисел,
пов'язані з ланцюговими дробами, та їх застосування»
подану на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук
за спеціальністю 01.01.06 – алгебра і теорія чисел

Дисертація Дмитренка С.О. в основному присвячена розвитку теорії ланцюгових дробів, елементами яких є два додатні дійсні числа (так звані ланцюгові A_2 -дроби, введені в математику у 2009 році дисертантом і його співавторами), побудові тополого-метричної та ймовірнісної теорії таких ланцюгових дробів.

Актуальність теми дослідження. Сьогодні теорія ланцюгових дробів – добре розвинута галузь математики з багаточисельними застосуваннями. Вона має довгу і багату історію. В її становленні брали участь видатні особистості: Л.Ейлер, Лагранж, К.Гаусс, П.Л.Чебишев, А.А. Марков, О.Я. Хінчин тощо.....

Ланцюгові дроби є важливим способом представлення чисел і функцій, засобом вивчення діофантових рівнянь і ортогональних многочленів. Але ідея отримати систему зображення чисел цілого відрізка нескінченними ланцюговими дробами з двома різними елементами, коли при цьому переважна більшість чисел мають єдине зображення, виявилась новою і плідною. Вона успішно реалізується в даній дисертаційній роботі. В цьому полягає її актуальність.

Аналіз структури та змісту роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, розділених на підрозділи, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (98 найменувань) та додатку з списком публікацій здобувача і відомостей про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі «Огляд літератури та концептуальні засади дослідження» здійснено виклад основних відомостей та фактів, що використовуються у дисертаційному дослідженні, а також проведено огляд літератури та наукових здобутків, що стосуються теорії ланцюгових дробів. Важливою частиною цього розділу є абстрактна схема кодування (зображення) чисел з допомогою двосимвольного алфавіту. Тут наведено конструкції топологічного простору, ймовірнісних мір та мір Гаусдорфа, розмірності Гаусдорфа-Безиковича у просторі послідовностей нулів та одиниць.

У другому розділі «Медіантне зображення дійсних чисел» розглядається, запропонована дисертантом, система двосимвольного кодування чисел одиничного відрізка, яка ґрунтується на медіантному розбитті відрізка. Вона пов'язана з послідовностями Фарея і елементарними ланцюговими дробами. Запропоноване зображення чисел використано для знаходження аналітичного виразу відомої сингулярної функції Мінковського – популярного об'єкту у сучасних наукових

дослідженнях. Окремою складовою теорії є результати дослідження структури розподілу випадкової величини, цифри медіантного зображення якої є незалежними випадковими величинами.

У третьому розділі «Ланцюгові A_2 -дроби» викладено побудовану автором тополого-метричну теорію ланцюгових A_2 -дробів, центральним поняттям якої є циліндрична множина (A_2 -циліндр). Детально описано властивості циліндричних множин, геометричний зміст цифр зображення, розв'язано метричні задач.

У четвертому розділі «Застосування ланцюгових A_2 -дробів до вивчення об'єктів з фрактальними властивостями» розглядаються застосування ланцюгових A_2 -дробів у теорії фрактальної розмірності Гаусдорфа-Безиковича і метричній теорії функцій. Дослідження, що стосується фрактальної розмірності, присвячено питанню довірчості системи покриттів A_2 -циліндрами у задачі обчислення розмірності Гаусдорфа-Безиковича. Застосування у теорії функцій стосується трьох класів специфічно заданих функцій з фрактальними властивостями. Функції першого класу визначаються ланцюговими A_2 -розкладами аргументу і нескінченними абсолютно збіжними добутками. У другому класі функцій аргумент і значення функції представляються ланцюговими A_2 -дробами, при цьому цифри зображення значення функції залежать від пар послідовних цифр аргумента, що мають ланцюгову скріпленість. В останньому пункті розділу вивчається лебегівська структура (вміст дискретної та абсолютно неперервної компонент) значень функції розподілу випадкової величини з незалежними елементами зображення додатним рядом Люрота.

Наукова новизна і ступінь обґрунтованості результатів. У роботі запропоновано три моделі зображення чисел заданого проміжку, одна з яких абстрактна, а дві інші – метричні.

У дисертаційній роботі побудовано цілісну тополого-метричну теорію двосимвольного кодування чисел заданого відрізка на основі розкладу чисел в нескінченні ланцюгові дроби, елементами яких є два дійсні додатні числа (ланцюгові A_2 -дроби). Знайдено необхідні і достатні умови, при яких така система кодування має нульову надлишковість (кожне число має не більше двох зображень). На основі отриманих метричних співвідношень і розв'язків метричних задач вказано конкретні застосування теорії ланцюгових A_2 -дробів у фрактальному аналізі та метричній теорії функцій з фрактальними властивостями.

Принципово іншу реалізацію загальної схеми кодування дійсних чисел одиничного відрізка побудовано на основі медіантного поділу відрізка. У роботі отримали розвиток метрична та ймовірнісна теорії цього зображення чисел. Вказано його зв'язок з розкладами чисел в елементарні ланцюгові дроби. Знайдено ефективне

застосування медіантного зображення чисел для аналітичного задання сингулярної функції Мінковського.

Всі результати є новими і строго доведеними, їх правильність не викликає сумнівів.

Теоретична та практична цінність роботи. Робота носить в основному теоретичний характер, вказані застосування стосуються суміжних галузей. Ланцюгові A_2 -дроби уже знайшли свої застосування у ряді досліджень інших авторів у теорії ймовірностей та теорії функцій. Подальші дослідження у цій галузі вважаю перспективними.

Повнота викладу в опублікованих працях та апробація роботи. Основні положення дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, отримані автором самостійно і достатньо повно викладені у 8 статтях, опублікованих у фахових виданнях, а 1 з яких у виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Scopus, а також у 5 тезах доповідей на наукових конференціях. Автореферат правильно відображає зміст дисертації.

Зауваження та побажання.

1. Є ряд зауважень до оформлення роботи:
  - 1.1. Не всі скорочення та умовні позначення, які наведені у списку використовуються, тоді як окремі, що використовуються в списку не зазначаються.
  - 1.2. У роботі зустрічається чимало стилістичних та орфографічних описок.
2. У дисертації автор використовує два позначення для ланцюгових дробів з двоелементною базисною множиною, одне з яких називає A_2 –зображенням, а інше A –зображенням. Кожне з них є природнім, разом з цим іноді перехід від одного до іншого є стихійним, що створює незручності для читача. Вважаю, що можна було би вповні обійтись A –зображенням, більш зручним в питаннях застосувань.
3. В роботі вживається дві українські транслітерації одного і того ж прізвища: Хаусдорф і Гаусдорф.
4. Здається, що список використаних літератури містить джерела, що не мають прямого відношення до об'єктів дослідження і природньо, що не були процитовані.
5. У першій частині доведення теореми 3.2 не вказано який з двох випадків розглядається.
6. Наведені в дисертації властивості неперервних дробів можна було б не давати (стор. 44-46).
7. Формулювання деяких тверджень не завжди повні (наприклад, в Лемі 3.2 не вказано функцію $I(x)$).

Вказані недоліки носять рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальні висновки. Оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, можна сказати, що дисертантом проведена значна дослідницька робота.

Враховуючи актуальність дослідження, нетривіальність конструкцій математичних структур, які розглядаються, відносну цілісність побудованих теорій і важливість отриманих результатів, які певним чином збагачують метричну теорію ланцюгових дробів, теорію функцій, завершеність роботи, а також відсутність академічної недоброчесності, належну якість публікацій, вважаю, що дисертаційна робота С.О. Дмитренка задовольняє всім вимогам п.п. 9, 11, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року та № 1159 від 30 грудня 2015 року), які висуваються до кандидатських дисертацій, а тому її автор Дмитренко Сергій Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук зі спеціальності 01.01.06 – алгебра та теорія чисел.

Завідувач кафедри комп'ютерної алгебри
та дискретної математики
Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова,
доктор фізико-математичних наук, професор

Варбанець П.Д.

Підпис проф. Варбанець П.Д.
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар ОНУ імені І.І. Мечникова
С. В. Курандо
* 20__ р.

Надійшов 10.12.2021 р.